

ISSN: 1991-3494 (Print)
ISSN: 2518-1467 (Online)

**SCIENTIFIC JOURNAL OF
PEDAGOGY AND ECONOMICS**

**№6
2025**

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

SCIENTIFIC JOURNAL OF PEDAGOGY AND ECONOMICS

PUBLISHED SINCE 1944

6 (418)

November – December 2025

ALMATY, 2025

EDITOR-IN-CHIEF:

ABYLKASSIMOVA Alma Yesimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Center for the Development of Pedagogical Education, Head of the Department of Methods of Teaching Mathematics, Physics and Computer Science at Abai KazNPU (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SEMBIEVA Lyazzat Myktybekovna, Doctor of Economics, Professor of the Eurasian National University (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

EDITORIAL BOARD:

RICHELLE Marynowski, PhD in Education, Professor, Faculty of Education, University of Lethbridge, (Alberta, Canada), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

SHISHOV Sergey Evgenievich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education, Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Karaganda University named after E.A. Buketov (Karaganda, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-Chief of the journal “Standards and Monitoring in Education” (Moscow, Russia), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

BULATBAEVA Kulzhanat Nurymzhanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Astana, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

PETR Hájek, PhD, Unicorn University, Associate Professor, Department of Finance, (Czech Republic), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

JUMAN Jappar, Doctor of Economics, Professor, Honorary Academician of NAS RK, Honored Worker of Kazakhstan, Director of the Center for International Applied Research Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

LUKYANENKO Irina Grigorievna, Doctor of Economics, Professor, Head of Department of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

YESIMZHANOVA Saira Rafihevna, Doctor of Economics, Professor of the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: «Central Asian Academic Research Center» LLP (Almaty).

The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan

N° KZ50VPY00121155, issued on 05.06.2025

Thematic focus: *«publication of the results of new achievements in the field of fundamental sciences»*

Periodicity: 6 times a year.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Central Asian Academic Research Center» LLP, 2025

БАС РЕДАКТОР:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры, Абай атындағы ҚазҰПУ математика, физика және информатиканы оқыту әдістемесі кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

РИШЕЛЬ Мариновски, білім беру саласындағы PhD, Летбридж университеті педагогика факультетінің профессоры, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К.Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің кәсіби білім беру педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

ӘБІЛДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университетінің педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар мен мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БОЛАТБАЕВА Күлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, Юникорн университеті, Қаржы департаментінің қауымдастырылған профессоры (Чех Республикасы), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖҰМАН Жаппар, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, ҚР ҰҒА құрметті академигі, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Халықаралық қолданбалы зерттеулер орталығының директоры (Алматы, Қазақстан). <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилянская академия» ұлттық университеті кафедрасының меңгерушісі (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихқызы, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры (Алматы, Қазақстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Орталық Азия академиялық ғылыми орталығы» ЖШС (Алматы қ.).

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 05.06.2025 ж. берілген № **KZ50VPY00121155** мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік. Тақырыптық бағыты: *«іргелі ғылым салалары бойынша жаңа жетістіктердің нәтижелерін жариялау»*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Орталық Азия академиялық ғылыми орталығы» ЖШС, 2025

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования, заведующая кафедрой методики преподавания математики, физики и информатики КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191275199>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2076124>.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194226348>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/38875302>.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

РИШЕЛЬ Мариновски, PhD в области образования, профессор факультета педагогики Летбриджского университета, (Альберта, Канада), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57070452800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/16130920>.

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57191518233>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2443966>.

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56128026400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/4131549>.

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6602245542>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/13675462>.

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57202195074>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/40173122>.

ПЕТР Хайек, PhD, университет Юникорн, ассоциированный профессор Департамента финансов, (Чешская Республика), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=35726855800>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/672404>.

ЖУМАН Жаппар, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель Казахстана, почетный академик НАН РК, директор Центра Международных прикладных исследований Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан) <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59238481900>; <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56658765400>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/60977874>.

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189348551>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/939510>.

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56499485500>, <https://www.webofscience.com/wos/author/record/45951098>.

Scientific Journal of Pedagogy and Economics

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ТОО «Центрально-азиатский академический научный центр» (г. Алматы).

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № KZ50VPY00121155 выданное 05.06.2025 г.

Тематическая направленность: *«публикация результатов новых достижений в области фундаментальных наук».*

Периодичность: 6 раз в год.

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© ТОО «Центрально-азиатский академический научный центр», 2025

CONTENTS

PEDAGOGY

N.A. Abdikayumova, G.M. Madybekova, H. Kadayıfçı AI-supported learning in secondary chemistry education.....	17
A. Abdrassilov, K. Yeralin, M. Kassymov Methodological principles of using modern digital tools in teaching fine arts.....	30
M.S. Balganova, E.T. Adylbekova, H.I. Bulbul Pedagogical conditions for using blended learning methods in the training of information teachers.....	45
G.S. Bekenova, Zh.A. Abilbek, B.D. Zhumakayeva Using case method in teaching chemistry.....	67
A.M. Berdibek, A.M. Kudaibergenova Enhancing the effectiveness of professional training through the integration of case-study, a systemic approach, and positive psychology.....	80
D.A. Bildebayeva, R.U. Shanayev, K.N. Galay Active-productive reading in grade 7: epic prose of I. A. Odegov and G. K. Belger.....	95
K.N. Bulatbaeva, M.G. Smagulova Pedagogical foundations of training future foreign language teachers.....	110
Zh.B. Burayeva, D.S. Zharkinbayeva, K.K. Kabekeyeva Pedagogical conditions for ridding adolescents of internet addiction.....	130
D. Dauirbayeva, A. Bulshekbayeva Opportunities of multisensory methods in developing connected speech of middle preschool-aged children.....	145
N.N. Dildabekova, A.A. Kudysheva, D. Sadyrbekova Research based teaching and its role in developing lifelong learning skills in South region of Kazakhstan.....	164
A.Zh. Dossanova, F.Z. Jaxylykova, S.K. Akhtanova The role of M.Zh. Kopeev's poem «Gibratnama» in education of youth in the fundamentals of a humanistic worldview.....	178

G. S. Yeshimbetova, G. Baitasheva, G. D. Yessentureyeva

Development and testing of qualimetric learning materials for measuring the effectiveness of field practice.....196

B.N. Igenbayeva, M.R. Smykova, Y.Zh. Shildibekov

Developing entrepreneurial learning through a society and industry challenges approach.....214

T. Igenbay, G. Apeyeva, Ali Ilgin

Application of digital and differentiated methods in inclusive teaching of literary texts in higher education.....244

B.D. Karbozova, N.N. Orazkhan, A.A. Rakulova

The importance of using artificial intelligence technologies in language learning.....258

Zh.A. Karimova, I.V. Safronova

Problems and prospects of studying literary serials in the educational process....273

G.M. Madybekova, T.B. Zabynbekova, K.Z. Kerimbayeva

The role of project-based learning technology in developing research skills of future chemistry teachers.....293

G.A. Nazarova, R.B. Zhandavletova, A.Zh. Berdenkulova

The potential of constructivist learning theory in mastering science education....307

A.K. Oralbekova, S.B. Begalieva, Zh.D. Abdullayeva

The influence of educational technologies on school–university interaction.....320

P. Pilten, G. Pilten, N. Şahinkaya

Evaluation of prospective teachers in terms of metacognitive thinking skills.....336

Tolkynbayeva A.K., Izmagambetova R.K., Baikulova A.M.

Review of scientific research articles on STEM education in Kazakhstan.....350

A.I. Shertser

Pedagogical conditions for the development of students’ research skills through the use of the case study method.....362

A. Shormakova, A. Utegenova, A. Almautova

Genre specifics of the diary and the relevance of his teaching.....373

N.T. Shyndaliev, A.S. Serikkazy, G.F. Nurbekova

The application of big data and artificial intelligence in education.....385

ECONOMICS

M.A. Aitkazina, E.A. Ruziyeva, N. E. Dabyltayeva Digitalization of financial instruments of state regulation in the green economy.....	397
S.N. Alpysbayeva, B.G. Mukan, A.I. Tazabekov Long-term macroeconomic trends in Kazakhstan: projection to regions.....	412
G.B. Bermukhamedova, A.B. Tlessova, Zh. Gabbassova The creative potential of the region's economy.....	426
F.K. Yerdavletova, G.N. Appakova, A.A. Mutaliyeva Digitalization of accounting: theory, practice, and impact on auditing.....	440
J. Juman, K.S. Mukhtarova, Zhang Liao China and Central Asia: prospects for economic cooperation in the context of global changes.....	454
E. Zhussipova, A. Aitymbetova, A. Dossaliyeva Improving financing mechanisms for public services in secondary education.....	472
A.K. Karbozova, T.S. Sokira, S. Manich Identification of core drivers of sustainable socio-economic development of Kazakhstan.....	489
M.O. Kenzhegul, Zh.K. Zhanabayeva, S.A. Azylkanova Innovative and digital technologies in human capital development: foreign experience.....	506
N. Kaparov, M. Zhamkeyeva, A. Kabieva Evolution of Kazakhstan's investment climate and the inflow of foreign direct investment into the real sector.....	521
D.A. Kulanova, K.K. Nurasheva, J.M. Seisenbayeva Formation of an innovative enterprise management structure in cotton processing using artificial intelligence.....	541
E. Maulenkulova, A.N. Aitymbetova, A.M. Appazova Prospects of using technical analysis methods in forecasting the dynamics of the Kazakhstan stock market.....	565

M.R. Salikhov, R.Sh. Takhtayeva

Analysis of the current economic state of the tourism industry in
East Kazakhstan region.....578

A.A. Satmurzaev, T.Zh. Niyazov, R.Zh. Duiskenova

Economic and social benefits of digitalization.....599

Z.K. Chulanova, M.Zh. Konyrbekov, A.A. Kireyeva

Integration of Kazakhstan's regions into R&D and the development
of their intellectual potential.....615

L. Shayakhmetova, A. Bekmagambetov, A. Koval

Occupational safety and social protection in harmful work conditions.....628

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Н.А. Абдикаюмова, Г.М. Мадыбекова, Х. Кадайифчи

Орта мектепте химияны жасанды интеллект қолдауымен оқыту.....17

А.И. Абдрасилов, Қ. Ералин, М. Касымов

Бейнелеу өнері пәнін оқытуда заманауи цифрлық құралдарды қолданудың әдістемелік негіздері.....30

М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул

Информатика мұғалімдерін даярлауда аралас оқыту модельдерін қолданудың педагогикалық шарттары.....45

Г.С. Бекенова, Ж.Ә. Әбілбек, Б.Ж. Жұмакаева

Химияны оқытуда кейс әдісін қолдану.....67

А.М. Бердібек, А.М. Кудайбергенова

Case-study, жүйелік тәсіл және позитивті психология интеграциясы арқылы кәсіби даярлықтың тиімділігін арттыру.....80

Д.А. Билдебаева, Р.У. Шанаев, К.Н. Галай

7-сыныптағы белсенді-өнімді оқу: И. А. Одегов пен Г. К. Бельгердің эпикалық прозасы.....95

К.Н. Булатбаева, М.Г. Смагулова

Болашақ шет тілі мұғалімдерін даярлаудың педагогикалық негіздері.....110

Ж.Б. Бұраева, Д.С. Жаркинбаева, К.К. Кабекеева

Жасөспірімдерді интернетке тәуелділіктен арылтудың педагогикалық шарттары.....130

Д.С. Дауірбаева, А.И. Бұлшекбаева

Мектеп жасына дейінгі ортаңғы топ балаларының байланыстырып сөйлеуін дамытудағы мультисенсорлық әдістердің мүмкіндіктері.....145

Н.Н. Дильдабекова, А.А.Кудышева, Д. Садирбекова

Қазақстанның Оңтүстік өңіріндегі зерттеуге негізделген оқыту және оның үздіксіз білім алуды дамытудағы рөлі.....164

А.Ж. Досанова, Ф.З. Джаксылыкова, С.К. Ахтанова

М.Ж. Көпеевтің «Гибратнама» өлеңінің жастарды гуманистік дүниетаным негіздеріне тәрбиелеудегі орны.....178

Г.С. Ешимбетова, Г. Байташева, Г.Д. Есентуреева

Оқу-өндірістік практиканың тиімділігін өлшеуге арналған квалиметриялық оқу материалдарын әзірлеу және апробациясы.....196

Б.Н. Игенбаева, М.Р. Смыкова, Е.Ж. Шильдибеков

Қиындықтарға негізделген тәсілді әзірлеу арқылы кәсіпкерлік оқуды нығайту.....214

Т. Игенбай, Г. Апеева, Али Илгин

Жоғары оқу орындарында әдеби мәтіндерді инклюзивті оқытуда цифрлық және сараланған әдістерді қолдану.....244

Б.Д. Карбозова, Н.Н. Оразхан, А.А. Рахимкулова

Тіл үйренуде жасанды интеллект технологияларын қолданудың маңыздылығы.....258

Ж.А. Каримова, Л.В. Сафронова

Оқу үдерісінде әдеби сериалдарды зерделеудің өзекті мәселелері мен болашағы.....273

Г.М. Мадыбекова, Т.Б. Забынбекова, К.З. Керімбаева

Болашақ химия педагогтерінің зерттеу дағдыларын жетілдіруде жобалық оқыту технологиясының маңызы.....293

Г.А. Назарова, Р.Б. Жандавлетова, А.Ж. Берденкулова

Жаратылыстану білімін меңгертуде конструктивистік оқыту теориясының мүмкіндіктері.....307

А.К. Оралбекова, С.Б. Бегалиева, Ж.Д. Абдуллаева

Білім беру технологияларының мектеп пен университеттің өзара әрекеттесуіне әсері.....320

П. Пилтен, Г. Пилтен, Н. Шахинкаия

Болашақ мұғалімдерді метакогнитивті ойлау дағдылары тұрғысынан бағалау.....336

Ә.К. Толқынбаева, Р.К. Измагамбетова, А.М. Байкулова

STEM білім беру бойынша Қазақстандағы ғылыми зерттеу мақалаларына шолу.....350

А.И. Шерцер

Case study әдістемесін пайдалану арқылы оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытудың педагогикалық шарттары.....362

А. Шормақова, А. Өтегенова, А. Алмаутова

Күнделіктің жанрлық ерекшелігі және оны оқытудың өзектілігі.....373

Н.Т. Шындалиев, Ә.С. Серікқазы, Г.Ф. Нурбекова

Білім беру саласында үлкен деректер мен жасанды интеллектті қолдану.....385

ЭКОНОМИКА

М.А. Айтказина, Э.А. Рузиева, Н.Е. Дабылтаева

Жасыл экономикадағы мемлекеттік реттеудің қаржылық құралдарын цифрландыру.....397

С.Н. Алпысбаева, Б.Ғ. Мұқан, А.И. Тазабеков

Қазақстанның ұзақмерзімді макроэкономикалық үрдістері: аймақтарға проекция.....411

Г.Б. Бермухамедова, А.Б. Тлесова, Ж.Ж. Габбасова

Аймақ экономикасының шығармашылық әлеуеті.....426

Ф.К. Ердавлетова, Г.Н. Аппакова, А.А. Муталиева

Бухгалтерлік есепті цифрландыру: теориясы, тәжірибесі және аудитке әсері.....440

Ж. Жұман, К.С. Мұхтарова, Liao Zhang

Қытай және Орталық Азия: жаһандық өзгерістер жағдайындағы экономикалық ынтымақтастықтың болашағы.....454

Э. Жусипова, А. Айтымбетова, Ә. Досалиева

Орта білім беру саласында мемлекеттік қызметтерді қаржыландыру тетіктерін жетілдіру.....472

А.К. Карбозова, Т.С. Сокира, С. Манич

Қазақстанның тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуының индикаторларын айқындау.....489

М.О. Кенжеғұл, Ж.К. Жанабаева, С.А. Азылқанова

Адам капиталын дамытудағы инновациялық және цифрлық технологиялар: шетел тәжірибесі.....506

Н.М. Қапаров, М.К. Жамкеева, А.Т. Кабиева

Қазақстанның инвестициялық климатының эволюциясы және шетелдік инвестициялардың тікелей нақты секторға келуі.....521

Д.А. Қуланова, К.К. Нурашева, Ж.М. Сейсенбаева

Жасанды интеллект көмегімен мақта өндеуде кәсіпорынды басқарудың
инновациялық құрылымын қалыптастыру.....541

Г.Е. Мауленкулова, А.Н. Айтымбетова, А.М. Аппазова

Қазақстанның қор нарығы акциясының динамикасын болжау кезінде
техникалық талдау әдістерін қолдану перспективалары.....565

М.Р. Салихов, Р.Ш. Тахтаева

Шығыс Қазақстан облысындағы туристік индустрияның қазіргі
экономикалық жағдайын талдау.....578

А.А. Сатмурзаев, Т.Ж. Ниязов, Р.Ж. Дүйскенова

Цифрландырудың экономикалық және әлеуметтік жағынан пайдалы
әсерлері.....599

З.К. Чуланова, М.Ж. Қонырбеков, А.А. Киреева

Қазақстан өңірлерінің ҒЗТКЖ-ға интеграциясы және олардың зияткерлік
әлеуетін дамыту.....615

Л.М. Шаяхметова, А.Б. Бекмагамбетов, А.П. Коваль

Зиянды еңбек жағдайларында еңбек қауіпсіздігі және әлеуметтік
қорғау.....628

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Н.А. Абдикаюмова, Г.М. Мадыбекова, Х. Кадайифчи

Обучение химии в средней школе с поддержкой искусственного интеллекта.....17

А.И. Абдрасилов, К. Ералин, М. Касымов

Методические основы использования современных цифровых инструментов в преподавании изобразительного искусства.....30

М.С. Балганова, Э.Т. Адылбекова, Х.И. Булбул

Педагогические условия использования методов смешанного обучения при подготовке преподавателей информации.....45

Г.С. Бекенова, Ж.А. Абилбек, Б.Ж. Жумакаева

Использование кейс-метода в обучении химии.....67

А.М. Бердібек, А.М. Кудайбергенова

Повышение эффективности профессиональной подготовки интеграцией case-study, системного подхода и позитивной психологии.....80

Д.А. Билдебаева, Р.У. Шанаев, К.Н. Галай

Активно-продуктивное чтение в 7 классе: эпическая проза И.А. Одегова и Г.К. Бельгера.....95

К.Н. Булатбаева, М.Г. Смагулова

Педагогические основы подготовки будущих учителей иностранного языка.....110

Ж.Б. Бураева, Д.С. Жаркинбаева, К.К. Кабекеева

Педагогические условия преодоления интернет-зависимости подростков.....130

Д.С. Дауірбаева, А.И. Булшекбаева

Возможности мультисенсорных методов в развитии связной речи детей среднего дошкольного возраста.....145

Н.Н. Дильдабекова, А.А. Кудышева, Д. Садирбекова

Обучение на основе исследования и его роль в развитии навыков непрерывного образования в Южном регионе Казахстана.....164

А.Ж. Досанова, Ф.З. Джаксылыкова, С.К. Ахтанова

Гуманистическое мировоззрение М. Ж. Копеева в стихотворении
«Гибратнама» и его воспитательный потенциал для молодежи.....178

Г.С. Ешимбетова, Г. Байташева, Г.Д. Есентуреева

Разработка и апробация квалиметрических учебных материалов для
измерения эффективности учебно-полевой практики.....196

Б.Н. Игенбаева, М.Р. Смыкова, Е.Ж. Шильдибеков

Усиление предпринимательского обучения через развития подхода,
основанного на вызовах.....214

Т. Игенбай, Г. Апеева, Али Илгин

Применение цифровых и дифференцированных методов в инклюзивном
обучении литературных текстов в высших учебных заведениях.....244

Б.Д. Карбозова, Н.Н. Оразхан, А.А. Рахимкулова

Важность использования технологий искусственного интеллекта
при изучении языка.....258

Ж.А. Каримова, Л.В. Сафронова

Проблемы и перспективы изучения литературных сериалов в учебном
процессе.....273

Г.М. Мадыбекова, Т.Б. Забынбекова, К.З. Керимбаева

Значение технологии проектного обучения в развитии исследовательских
навыков будущих учителей химии.....293

Г.А. Назарова, Р.Б. Жандавлетова, А.Ж. Берден

Возможности конструктивистской теории обучения в освоении,
естественно-научного, образования.....307

А.К. Оралбекова, С.Б. Бегалиева, Ж.Д. Абдуллаева

Влияние образовательных технологий на взаимодействие школы
и университета.....320

П. Пилтен, Г. Пилтен, Н. Шахинкая

Оценка будущих учителей с точки зрения метакогнитивных навыков
мышления.....336

А.К. Толкынбаева, Р.К. Измагамбетова, А.М. Байкулова

Обзор научно-исследовательских статей по STEM-образованию
в Казахстане.....350

А.И. Шерцер

Педагогические условия развития исследовательских умений учащихся
через использование методики case study.....362

А. Шормасова, А. Утегенова, А. Алмаутова

Жанровая специфика дневника и актуальность его преподавания.....373

Н.Т. Шындалиев, А.С. Серикказы, Г.Ф. Нурбекова

Применение больших данных и искусственного интеллекта
в сфере образования.....385

ЭКОНОМИКА**М.А. Айтказина, Э.А. Рузиева, Н.Е. Дабылтаева**

Цифровизация финансовых инструментов государственного регулирования
в зелёной экономике.....397

С.Н. Алпысбаева, Б.Ғ. Мұқан, А.И. Тазабеков

Долгосрочные макроэкономические тренды Казахстана:
проекция на регионы.....411

Г.Б. Бермухамедова, А.Б. Тлесова, Ж.Ж. Габбасова

Креативный потенциал экономики региона.....426

Ф.К. Ердавлетова, Г.Н. Аппакова, А.А. Муталиева

Цифровизация бухгалтерского учета: теория, практика
и влияние на аудит.....440

Ж. Жуман, К.С. Мухтарова, Liao Zhang

Китай и Центральная Азия: перспективы экономического сотрудничества
в условиях глобальных перемен.....454

Э. Жусипова, А. Айтымбетова, А. Досалиева

Совершенствование механизмов финансирования государственных услуг
в сфере среднего образования.....472

А.К. Карбозова, Т.С. Сокира, С. Манич

Определение ядровых драйверов устойчивого социально-экономического
развития Казахстана.....489

М.О. Кенжегул, Ж.К. Жанабаева, С.А. Азылканова

Инновационные и цифровые технологии в развитии человеческого капитала:
зарубежный опыт.....506

Н.М. Капаров, М.К. Жамкеева, А.Т. Кабиева Эволюция инвестиционного климата Казахстана и приток иностранных инвестиций в реальный сектор.....	521
Д.А. Куланова, К.К. Нурашева, Ж.М. Сейсенбаева Формирование инновационной структуры управления предприятием по переработке хлопка с использованием искусственного интеллекта.....	541
Г.Е. Мауленкулова, А.Н. Айтымбетова, А.М. Аппазова Перспективы применения методов технического анализа при прогнозировании динамики акции фондового рынка казахстана.....	565
М.Р. Салихов, Р.Ш. Тахтаева Анализ текущего экономического состояния туристской индустрии в Восточно-Казахстанской области.....	578
А.А. Сатмурзаев, Т.Ж. Ниязов, Р.Ж. Дүйскенова Экономические и социальные преимущества цифровизации.....	599
З.К. Чуланова, М.Ж. Конырбеков, А.А. Киреева Интеграция регионов Казахстана в НИОКР и развитие их интеллектуального потенциала.....	615
Л.М. Шаяхметова, А.Б. Бекмагамбетов, А.П. Коваль Охрана труда и социальная защита работников с вредными условиями труда.....	628

© N.N. Dildabekova^{1*}, A.A. Kudysheva¹, D. Sadyrbekova², 2025.

¹O. Zhanibekov South Kazakhstan Pedagogical University, Shymkent, Kazakhstan;

²Almaty University of Humanities and Economics, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: nurididlabekova@gmail.com

RESEARCH BASED TEACHING AND ITS ROLE IN DEVELOPING LIFELONG LEARNING SKILLS IN SOUTH REGION OF KAZAKHSTAN

Dildabekova Nursulu — Doctoral Student, O. Zhanibekov South Kazakhstan Pedagogical University, Shymkent, Kazakhstan,

E-mail: nurididlabekova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0976-6501>;

Kudysheva Ainash — Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, O. Zhanibekov South Kazakhstan Pedagogical University, Shymkent, Kazakhstan,

e-mail: kudysheva.ainash@okmpu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8897-7497>;

Sadyrbekova Dinara — PhD, Acting Associate Professor, Almaty University of Humanities and Economics, Almaty, Kazakhstan,

E-mail: diko82@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8092-9247>.

Abstract. Over the last few years, a large number of innovative approaches and methods have been introduced into the field of education, which makes it necessary to thoroughly study and evaluate their effectiveness. Purpose of the article is to discuss current status of research-based learning in southern part of Kazakhstan and its role in development of continuing education. The importance of research-based learning for global and in-house education is determined, and actions taken to improve the quality of education are clarified. Moreover, review of foreign and domestic researchers on the topic is given and a comparative analysis is provided. A study was conducted and the approach was differentiated on the use of research-based learning in organizations of higher and secondary education located in the southern region of Kazakhstan and its impact on continuing education. As a result, the research has indicated that research-based learning and continuing education are concepts that constantly complement each other. In addition, the research has identified the limits that need to be improved and clarified the items that should be taken into account in future research. It is concluded that research-based learning, along with modern teaching methods included in the content of education will lead to significant changes in development of the country's scientific potential, commercialization, if used as needed.

Key words: research-based teaching, lifelong learning, skills, soft skills, professional development, education strategy, research ability

© Н.Н. Дильдабекова^{1*}, А.А. Кудышева¹, Д. Садирбекова², 2025.

¹Ө. Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті,
Шымкент, Қазақстан;

²Алматы гуманитарлық-экономикалық университеті, Алматы, Қазақстан.
E-mail: nurididlabekova@gmail.com

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ОҢТҮСТІК ӨңІРІНДЕГІ ЗЕРТТЕУГЕ НЕГІЗДЕЛГЕН ОҚЫТУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ АЛУДЫ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ

Дильдабекова Нурсулу — докторант, Ө. Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан,

E-mail: nurididlabekova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0976-6501>;

Кудышева Айнаш — п.ғ.к., доцент, Ө. Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан,

E-mail: kudysheva.ainash@okmpu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8897-7497>;

Садирбекова Динара — PhD, қауымдастырылған профессор м.а., Алматы гуманитарлық-экономикалық университеті, Алматы, Қазақстан,

E-mail: diko82@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8092-9247>.

Аннотация. Соңғы жылдары білім беру саласына инновациялық технологиялар мен әдістемелердің кең көлемде енуі олардың тиімділігін, қолданылу ерекшеліктерін және нәтижелерін жан-жақты зерттеудің өзектілігін арттырып отыр. Мақалада Қазақстанның оңтүстік өңіріндегі жоғары және орта білім беру ұйымдарында зерттеуге негізделген оқытудың қазіргі жағдайы, оны енгізу деңгейі және үздіксіз білім беру жүйесін дамытудағы рөлі терең талданады. Зерттеудің мақсаты — зерттеуге негізделген оқытудың білім беру үдерісіндегі орнын, оның үздіксіз білім алуға ықпалын анықтау, сондай-ақ осы бағыттағы шектеулерді айқындап, оларды жетілдіру жолдарын ұсыну. Жұмыста шетелдік және отандық ғалымдардың еңбектеріне теориялық шолу жасалып, салыстырмалы талдау жүргізілді. Эмпирикалық бөлімде Қазақстанның оңтүстік өңіріндегі 2 жоғары оқу орны мен 28 жалпы білім беретін және зияткерлік мектептерді қамтитын сауалнама, сұхбат және құжаттама талдау әдістері қолданылды. Зерттеу нәтижелері зерттеуге негізделген оқыту мен үздіксіз білім арудың өзара тығыз байланыста, бір-бірін толықтырып отыратын үдеріс екенін көрсетті. Анықталған негізгі шектеулер: оқытушылардың әдістемелік дайындығының жеткіліксіздігі, материалдық-техникалық базаның әлсіздігі, студенттердің зерттеушілік дағдыларының төмендігі және нормативтік-құқықтық қолдаудың жеткіліксіздігі. Осы кемшіліктерді ескере отырып, зерттеуге негізделген оқытуды кеңейтуге бағытталған нақты ұсынымдар әзірленді. Жалпы алғанда, зерттеуге негізделген оқыту заманауи педагогикалық әдістермен тиімді үйлестірілген жағдайда білім сапасын

арттырып, студенттердің сын тұрғысынан ойлау, өзін-өзі дамыту және ғылыми-зерттеушілік құзыреттіліктерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Сонымен бірге ол елдің ғылыми-инновациялық әлеуетін көтеруге, зерттеу нәтижелерін коммерцияландыруға және ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға елеулі үлес қосады деген қорытынды жасалды.

Түйін сөздер: зерттеуге негізделген оқыту, үздіксіз білім алу, дағдылар, жұмсақ дағдылар, кәсіби даму, білім беру стратегиясы, зерттеушілік қабілет

Бұл мақала Алматы гуманитарлық-экономикалық университетінің ішкі қаржыландыру жобасы (№0125РКИ0049) «Жобалау әдісі арқылы білім алушылардың қаржылық сауаттылығын қалыптастыру» аясында жарияланды.

© Н.Н. Дильдабекова^{1*}, А.А. Кудышева¹, Д. Садирбекова², 2025.

¹Южно-Казахстанский педагогический университет им. О. Жанибекова,
Шымкент, Казахстан;

²Алматинский гуманитарно-экономический университет, Алматы, Казахстан.
E-mail: nurididlabekova@gmail.com

ОБУЧЕНИЕ НА ОСНОВЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И ЕГО РОЛЬ В РАЗВИТИИ НАВЫКОВ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЮЖНОМ РЕГИОНЕ КАЗАХСТАНА

Дильдабекова Нурсулу — докторант, Южно-Казахстанский педагогический университет им. О. Жанибекова, Шымкент, Казахстан,

E-mail: nurididlabekova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0976-6501>;

Кудышева Айнаш — к.п.н., доцент, Южно-Казахстанский педагогический университет им. О. Жанибекова, Шымкент, Казахстан,

E-mail: kudysheva.ainash@okmpu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8897-7497>;

Садирбекова Динара — PhD, ассоциированный профессор (и.о.), Алматинский гуманитарно-экономический университет, Алматы, Казахстан,

E-mail: diko82-@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8092-9247>.

Аннотация. В последние годы активное внедрение инновационных подходов и методик в образовательную практику актуализирует задачу их всестороннего научного анализа и оценки реальной эффективности. В представленной статье исследуется современное состояние обучения, основанного на исследованиях, в южном регионе Республики Казахстан, а также его роль в формировании и развитии системы непрерывного образования. Цель статьи – определить место и значимость обучения на основе исследования в повышении качества образования, выявить степень его внедрения и влияние на развитие компетенций непрерывного самообразования обучающихся. Для достижения цели выполнен теоретический обзор и сравнительный анализ трудов ведущих зарубежных и отечественных учёных по проблематике исследования. Эмпирическая часть работы была проведена в двух вузах и 28 общеобразовательных школах

южного региона Казахстана с использованием методов анкетирования, полуструктурированного интервью, анализа учебных программ и документации. Полученные данные свидетельствуют о том, что обучение, основанное на исследованиях, и непрерывное образование являются взаимосвязанными и взаимодополняющими концепциями, обеспечивающими развитие критического мышления, исследовательских навыков и мотивации к пожизненному обучению. В ходе исследования выявлены основные ограничения внедрения обучения на основе исследования: недостаточная методическая подготовка преподавателей, слабая материально-техническая база, низкий уровень сформированности исследовательских компетенций у студентов, а также недостаточная нормативно-правовая поддержка. На основе анализа предложены конкретные рекомендации по преодолению данных барьеров. Сделан вывод о том, что полноценное и методически грамотное использование обучения, основанного на исследованиях, в сочетании с современными образовательными технологиями способно существенно повысить качество подготовки специалистов, укрепить научный потенциал страны, обеспечить эффективную коммерциализацию результатов исследований и, в конечном итоге, повысить конкурентоспособность национальной экономики на мировом уровне.

Ключевые слова: обучение на основе исследования, непрерывное образование, навыки, мягкие навыки, профессиональное развитие, стратегия образования, исследовательская способность

Кіріспе. Бүгінгі таңдағы ҚР білім беру жүйесі үлкен трансформация кезеңінен өтуде. Көптеген озық технологиялардың білім беру үдерісіне енгізу сабақ беру тұжырымдамасына өзгерістер енгізу қажеттілігін туындатып отыр. Құзыретті органдардың жүргізген саясаты мен енгізген стратегиялары нәтижесінде, PISA бағдарламасы аясында жоғары көрсеткіштерге ие болған Финляндия, Ұлыбритания және т.б. елдердің озық тәжірибелеріне сүйене отырып, Қазақстандағы білім беру жүйесі, мазмұны қайта қаралды. Үкімет тарапынан қойылған міндеттер оқыту әдістемесіне бірқатар түбегейлі өзгерістер енгізіп, соңғы онжылдықта STEM, Lesson study, CLIL, Action research секілді оқыту әдістемесімен қатар «зерттеуге негізделген оқыту» (Research-based teaching/learning) ұғымдарын қолданысқа енгізді. Қазіргі таңда аталған оқыту әдістері отандық білім беру жүйесінде белсенді түрде қолданысқа ие болып, ғасырға жуық уақыт бойы кеңестік дәстүрлі білім беру жүйесін бойына әбден сіңірген Қазақстандық білім беру жүйесінде көрініс табууда. Әрине, біз үшін тансық болған дүниені бірден қолданысқа енгізуге жол берілмей, Назарбаев Зияткерлік мектептерінің дербес білім беру ұйымдарына қарасты Педагогикалық шеберлік орталығында, Педагогикалық өлшемдер орталығында STEM, Lesson study, CLIL, Action research бойынша талдаулар жүргізіліп, ең алдымен Назарбаев зияткерлік мектептерінің ұстаздары инновациялық оқыту әдістемелерін қолдану бойынша дайындықтан өтті, одан әрі тәжірибе жалпы білім беру мектептеріне де таратылды және бүгінгі күні сәтті іске асырылуда.

Дегенмен, бұл жағдай орта білім беру буындарының жүйесінде орын алып, жоғары мектептің білім беру мазмұнына жаңадан аяқ басуда.

Жаһандану үдерісінің өзі білім беру жүйесін отандық және шетелдік деп ажыратып қарамай, керісінше олардың интергациялануын талап етеді. Сол интеграцияның бөлігі болу мақсатында біз білім беру әдістемесінің бірі ретінде зерттеуге негізделген оқытуды көптеп енгізуіміз қажет. Осы орайда «зерттеуге негізделген оқытудың Қазақстанның жалпы білім беру жүйесіндегі қазіргі ахуалы қандай?», «зерттеуге негізделген оқытудың қолданыс аясын кеңейту бізге не береді?», «зерттеуге негізделген оқытудың үздіксіз білім алу дағдыларын дамытудағы рөлі қандай?» деген сұрақтар туындауы мүмкін.

Бүкіл әлемде зерттеулерге негізделген педагогикалық білімнің маңыздылығы мойындалуда (Smith & Flores, 2019). Қазақстанның Болон процесіне қосылуы жоғары білім беру саласына айтарлықтай өзгерістерді әкеліп, тиісінше еуропалық білім беру кеңістігінің қағидалары және «Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 248 қаулысы бойынша ғылыми-техникалық әлеуетті күшейту, отандық ғылымды әлемдік деңгейде коммерцияландыру бойынша қабылданған шаралар білім алушылардың зерттеушілік дағдыларын дамыту қажеттілігін туындатты (ҚР Үкіметінің 28.03.2023 ж. № 248 қаулысы). Қазіргі таңда зерттеуге негізделген оқыту бұқаралық сипатта қолданылмаса да, біршама деңгейде белең алып келеді. Оның өзі елдегі білім және ғылым саласына көзқарасты өзгертіп, мәртебесін сатылап көтеруде.

Осы кезге дейін еліміздегі білім беру саласында теория мен практика жеке қарастырылып келді, салдарынан теория негізінде дайындықтан өтетін мамандар іс-жүзінде жұмысқа тұрған кезде алдыңғы алған білімдері шынайы өмірден алшақ екендігіне көздері жетеді. Ал, зерттеуге негізделген оқыту - теория мен практиканың интергациясына, оны бір бүтін ретінде бойына сіңіруге мүмкіндік береді.

Зерттеудің өзектілігі жаһандық интергацияның әсерінен адамның жалпы тұлға ретінде қалыптасып, еліміздің өміршеңдігін қамтамасыз ету үшін өскін ұрпақтың бойында зерттеу қабілеттерін, дағдыларын қалыптастыру қажеттілігімен түсіндіріледі. Зерттеуге негізделген оқыту арқылы зерттеу дағдыларын дамыту білім алушы үшін зерделеу, салыстыру, талдау, синтездеу, дедукция жасап, дербес шешім қабылдай білу, жұмсақ дағдыларды игеріп, іс жүзінде қолдана білу мүмкіндіктерін ашып қана қоймай, өмір бойы білім алуға немесе үздіксіз оқуға жол ашады.

Сондай-ақ бүгінгі күннің мұғалімі - білім беруші, бағыттаушы, кеңесші рөлімен қатар зерттеуші, жаңаның бастамашысы болуының маңыздылығын айқындау арқылы білім беру саласына өзгерістер әкелуші.

Әдебиетке шолу. Зерттеу алды жұмыстар барысында бірқатар шетелдік және отандық әдебиеттер қарастырылып, салыстырмалы талдау жасалды. Сонымен қатар, жалпы педагогикалық концепциялар, зерттеуге негізделген

оқыту бойынша теориялық ақпарат зерделеніп, практикалық сипатқа ие мақалалар, ағылшын тіліндегі онлайн курстар, вебинарлар, және TED Talks материалдары сұрыпталды, нәтижесінде оларға талдау жасалып, баға берілді.

Атап айтсақ, Эллиот Сейфтың «Зерттеуге негізделген оқыту: Өмір бойы оқу қажеттілігі» мақаласына сәйкес, зерттеуге негізделген оқыту жүйесі студенттерді зерттеу жүргізуге және өмір бойы білім алуға дайындайды. «Зерттеу» терминін көбінесе зерттеу есептерін жазумен байланыстырылады, алайда олар зерттеуге негізделген оқу арқылы ақпаратты табу, өңдеу, жүйелеу және бағалау дағдыларын дамытады, бұл олардың оқу қабілеттері мен сөздік қорын арттыруға көмектеседі. Мақалада осы әдістің артықшылықтары атап өтілген, себебі ол оқушыларға түсініп оқу, интерпретация қалыптастыру, гипотезаларды әзірлеу және бағалау, сондай-ақ сыни және шығармашылық тұрғыдан ойлау мүмкіндіктерін береді. Білім алушылар мәселелер мен дилеммаларды шешуді үйренеді, сонымен қатар жазбаша сөйлеу және талқылау арқылы коммуникациялық дағдыларын дамыту мүмкіндігіне ие болады (Seif, 2021).

Жалпы, адамзаттың туа бітті ғалым екені туралы пікір кең таралған: олардың тәжірибені білімге айналдыру үдерісі ғалымдар жүргізетін ғылыми таным үдерісімен бірдей деп есептеледі (Holt, 1989). Осы ойдың жарқын мысалы ретінде Элисон Гопниктің (Alison Gopnik) зерттеуін келтіруге болады: ол «кішкентай балалар ойын барысында және қоршаған ортамен өзара әрекеттесу кезінде статистикалық деректерден, эксперименттерден және басқалардың әрекеттерінен ғалымдар сияқты дәл солай үйренеді» деп тұжырымдайды (Yaffe, 2022).

Алайда Фрэнсис (Francis, 2012) бұл танымал көзқарасты шындық пен қателіктің қоспасы деп бағалайды: ғалымдардың ойлау тәсілі тек табиғи қызығушылық пен ақыл-ойдың икемділігінен ғана туындамайды, ол жүре біткен дағды болып табылады. Шанахан (Shanahan, 2011) да бұл пікірді қолдай отырып, ғылымды жай ғана балалық қызығушылықтың «ересек нұсқасы» деп қарауға болмайтынын ерекше атап көрсетеді. Осылайша, зерттеуге негізделген оқытуды балалық қызығушылықты жай ғана «үлкейту» емес, оны жүйелі әрі орнықты зерттеушілік құзіреттілікке айналдырудың тиімді құралы деп түсінуіміз қажет (Himelhoch et al., 2015).

Практик оқытушылардың басым көпшілігі зерттеуге негізделген оқыту әдістері білім алушылардың оқу-танымдық және іс-әрекеттік циклдің барлық кезеңінде оң нәтиже беретіндігін үнемі атап өтеді. Өйткені, бұл әдістер студенттердің зейінін шоғырландыруын, когнитивтік ынтасын, белсенділігін және мақсатты амбициясын күшейте отырып, өзекті ғылыми және кәсіби мәселелерді ашық, сындарлы әрі еркін талқылауға қолайлы орта қалыптастырады.

Сонымен қатар практиктер ерекше баса назар аударатын негізгі артықшылықтардың бірі - зерттеуге негізделген оқытудың интенсивті проблеманы шешуге бағытталуы және топтық зерттеу жұмысының тұрақты дағдысын қалыптастыруы. Оқытушылардың пікіріне сүйенсек, зерттеуге негізделген оқыту нысандары білімнің ұзақ мерзімді есте сақталуын (retrieval strength), еске түсіру жеңілдігін (recall fluency) және оқу орнын аяқтағаннан

кейінгі кезеңде де (post-university life) алынған білімді мақсатты әрі тиімді қайта қолдану қабілетін (knowledge reuse) едәуір нығайтады (Lindsey et al. 2014).

Dekker, H., Walsarie-Wolff, S. Re-inventing Research-Based Teaching and Learning (Зерттеуге негізделген оқытуды және білім алуды қайта ойлап табу) зерттеу жұмысында «... Университеттер студенттерін болашақ қоғамда жоғары лауазымдарға дайындау мақсатында олардың жоғары деңгейдегі пәндік білімін, зерттеу дағдыларын, көшбасшылық қабілеттерін және жеке қасиеттерін дамытуға ұмтылады. Зерттеуге негізделген оқыту осы мақсатқа жету үшін тиімді әдіс болып табылады... Зерттеуге негізделген оқыту - бұл зерттеу барысында мағыналы және нақты тәжірибелер арқылы оқыту: студенттер зерттеуші болып, күрделі сұрақтар қояды, жауаптарды зерттеу арқылы іздейді және өздерінің зерттеу жолы туралы есеп береді. Оқыту мен зерттеудің байланысын екі шектен қарастыруға болады: бір жағында оқыту мен зерттеу арасында ешқандай байланыс жоқ болса, екінші жағында оқыту толықтай зерттеу ретінде қарастырылады.» делінген (Dekker & Walsarie-Wolff, 2016).

Brew, A., Elaine Munthe, Magne Rogne, Hilde Wågsås Afdal, Kari Spernes секілді шетелдік зерттеуші педагогтармен қатар отандық зерттеушілердің жұмыстарында зерттеуге негізделген оқытудың тиімділігі дәлелденген. Мәселен, Ақбалеева Д.А., Алтаева Н.З., Абдрахманова Б.М., Калиева Г.Т., Кузенбаева А.Е., Нуркешова Э.Т., Шегенова З.К., Сламбекова Т.С. өз еңбектерінде зерттеуге негізделген оқытудың білім алушы үшін берер мүмкіндіктерін атап өткен. Осы орайда Кенебаева А.С. «Университеттегі қызметкерлер мен студенттер арасында зерттеушілік мәдениетті дамыту мен оның іс-тәжірибелік және әлеуметтік маңыздылығын арттыру жақсы дамыған заманауи университеттердің басты компоненті болып табылады. Зерттеуге бағытталған оқыту стратегиялары зерттеушілік университеттер үшін ғана маңызды емес, олар сол сияқты Қазақстандағы бизнес-университеттер үшін де аса маңызды болып саналады» дейді (Kenebayeva, 2020). Бұл дегеніміз, зерттеумен айналысу тек зерттеушілік ұйымдары үшін ғана емес, адам өмірінің басқа салалары бойынша білім беру ұйымдарында да көрініс табуы керек.

З.К. Шегенова және Т.С. Сламбекованың зерттеулерінде «Оқушылардың тарихи ойлау дағдылары мен білімін дамытуға көмектесетін бірқатар оқыту әдістері мен тәсілдері бар. Бірақ солардың ішінде зерттеуге негізделген оқытуды ерекше атап өткен жөн. Бұл әдіс оқушылардың тарихи дереккөздермен терең жұмыс жасауды және өткенді тереңірек түсіну үшін дұрыс сұрақтар қояды камтиды. Ол тек тарихи фактілерді есте сақтаудың орнына тарихи ойлау процесін қалыптастыруға септігін тигізеді» деп атап өткен (Шегенова & Сламбекова, 2020). Алайда, шолу нәтижелеріне талдау жасай келе зерттеуге негізделген оқытудың қолданыс аймағы тек техникалық немесе тарих ғылымдармен шектелгенін, тіл білімі саласындағы қолданыс мәртебесін күшейту үшін әле де жұмысты қажет ететіндігін байқауға болады.

Дегенмен, зерттеуге негізделген оқытудың кемшіліктері мен шектеулері де аз емес. Тиісті бағалау жүйесінің болмауы немесе сапасыздығы білім алушыларда шатасуды, мазасыздықты және алаңдаушылықты туындатып,

стандартталған тестілеудегі көрсеткіштердің төмендеуіне немесе мүлдем жоқ болуына әкеледі. Студенттердің ұялуы, қатысудан бас тартуы және ықыластың төмендеу қаупі жоғары. Ойлау қарқыны баяу білім алушылар, интроверт тұлғалар және оқуда ерекше қажеттіліктері бар студенттер мұндай іс-әрекетке тән икемділік пен еркіндікке дайын болмай шығады. Респонденттердің басым көпшілігі топтық жұмыс, ынтымақтастық және нәтижелерді ортақ бөлісу мәдениетінде қиындықтарға тап болады, ал жалпы дайындық деңгейі мен жауапкершілігі сипатты түрде төмен болып қалуда. Кері байланыс пен күшейту ағынының (reinforcement flow) жетіспеуі де типтік мәселе ретінде көрінеді.

Алғашқы қадамдар қызықты әрі тартымды болғанымен, кейінгі кезеңдерде білім алушылардың жоғары деңгейлі дағдылары (higher-order skills) талап етілмегендіктен тіпті ынталылым алушының өзі тез жалығып кетуі мүмкін. Оған қоса, оқытушылардың әдістемелік дайындығының жеткіліксіздігі ретсіз, талаптары анық емес сабаққа, нұсқаудың жоқтығына және тапсырмалардың жекелендірілмеуіне әкеліп соғады, бұл өз кезегінде бүкіл үдерістің тиімділігін едәуір төмендетеді (Koltay & Karvalics, 2023 a: 310).

Тақырып үшін маңызды компоненттің бірі болғандықтан Жаннет Коллинстың «21 ғасырдағы өмір бойы білім алу» атты мақаласы да қарастырылды. Мұнда қазіргі уақытта өмір бойы білім алудың маңыздылығы, яғни адамдардың меңгеруі тиіс негізгі дағдылардың бірі ретінде қарастырылған (Collins, 2009). Мақалаға сәйкес өмір бойы білім беруді насихаттау жаһандық білім беру міндеттерінің басты мәселесіне айналды. Бұл міндетті шешу үшін оқыту әдістемесінде өзгерістер енгізу қажет екендігіне, яғни оқытушылар ынталандырушы рөлді күшейтсе, білім алушылардың өз мақсаттарын қойып, оқу ресурстарын анықтауына және өз білімдерін бағалау жауапкершілігін мойнына алуы керектігіне ерекше назар аударылған.

Материалдар және әдістер. Қазақстанның оңтүстік өңірінде зерттеуге негізделген оқытудың қолдану мәртебесі мен оның үздіксіз білім алуды дамытудағы рөлін айқындау мақсатында бірқатар ғылыми зерттеу әдістері қолданылды. Зерттеу мынадай кезеңдерді қамтыды: ғылыми бағыттағы тиісті мақала тақырыбы аясындағы әдебиеттерді зерделеу және сыни тұрғыдан талдау жасау, салыстыру, сауалнама әзірлеу, эмпирикалық деректерді жинау және өңдеу, алынған нәтижелерге талдау жүргізу және интерпретациялау.

Бастапқы кезеңінде зерттеуге негізделген оқыту тұжырымдамасының теориялық негізі мен практикалық қолданысына, оның үздіксіз білім алумен өзара байланысы, оның дамуына тигізетін септігіне қатысты ғылыми-әдістемелік мақалаларға тереңдетілген шолу жасалды. Әдебиеттік шолу нәтижесінде зерттеуде тақырыбы бойынша олқылықтар анықталып, зерттеу құралдары белгіленді. Оған қоса, «зерттеу» ұғымын саналы түрде трансформациялауға, яғни қағаз бетіндегі формалды есеп емес, білім алушылардың қатты дағдыларын тереңдетумен қатар тұлғалық апгрейдты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жұмсақ дағдыларын дамытатын құрал ретінде қарауға айрықша мән берілді.

Келесі кезеңі мақаланың іргетасы болатын бастапқы деректерді жинау үшін Google Forms нысанында онлайн сауалнаманы құрылымдау болды. Сауалнаманың негізгі мақсаты зерттеуге негізделген оқытудың тиімді білім берудегі алар орны, оның іс-жүзіндегі қолданыс дәрежесі мен жиілігін, тұлғалық дамыту жұмысына берер артықшылығын тану, оқытушылардың жеке пікірін, сондай-ақ үздіксіз білім алу дағдыларын дамытудағы әсерін бағалау болды. Академиялық процесте оқыту әдістерін оқытушылар белгілейтін болатындықтан, қатысушылар ретінде оқытушылар контингенті таңдалды. Бір немесе бірнеше жауапты таңдау мүмкіндігі бар 15 ашық және жабық сұрақтардан тұратын әзірленген сауалнама WhatsApp желісі арқылы оқытушыларға таратылды. Зерттеуге жалпы 128 оқытушы қатысса, оның ішінде 94 оқытушы қалалық және ауылдық елді мекендердің 28 жалпы орта және зияткерлік білім беру мекемелерінің, 34 оқытушы 2 жоғары оқу орнының қызметкерлері болды. (1-кесте)

Кесте 1. Зерттеуге қатысушылардың құрамы

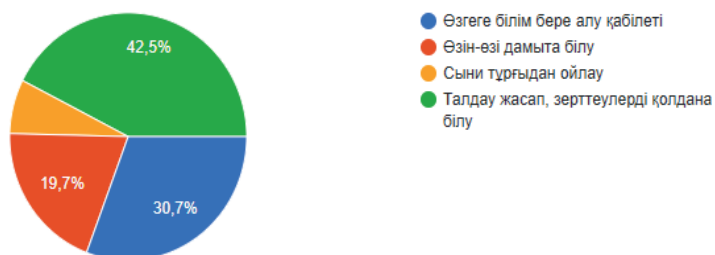
№	Санаты	Мекеме саны	Оқытушылар саны	Үлесі, %
1	Жалпы орта білім беретін және зияткерлік мектептер (қалалық және ауылдық елді мекендер)	28	94	73,4
2	Жоғары оқу орындары	2	34	26,6
	Жиыны	30	128	100

Одан әрі Google Forms нысанында барлық жауаптар жүйеленіп, өңделді. Сауалнама нәтижесінде қатысушылардың ортақ пікірлерлері немесе қарама-қайшылықтар дескрипторлық талдау әдісін қолдана отырып анықталды.

Зерттеудің қорытынды кезеңінде алынған деректерді интерпретациялауға үлкен мән берілді. Атап айтқанда, Қазақстанда зерттеуге негізделген оқыту мен үздіксіз білім алуды дамыту үшін қабылданатын шаралар, қолданыстағы білім беру бағдарламасында зерттеу және үздіксіз білім алу дағдыларын дамытуға назар аударудың маңыздылығы, одан әрі жұмыстың өнімділігіне әсер ететін жеке ұсынымдар берілді.

Нәтижелер және талқылаулар. Деректер көрсеткендей, сауалнама респонденттерінің 108-і, яғни 85 % білім беру саласындағы тәжірибесі 4 жылдан жоғары болса, тәжірибесі 1-3 жыл болғандардың үлес салмағы 3,9%, яғни 5 оқытушыны құрайды.

Сауалнама нәтижелеріне сүйене келе оқытушылар педагогикалық қызметтің сәтті болуы үшін маңызға ие дағдылар қатарында **сыни ойлау** мен талдау жасап, **зерттеулерді қолдана білуге** басымдық берген. Атап айтсақ, «М. Әуезов атындағы ОҚУ», «Шымкент университетінің» оқытушылары «Талдау жасап, зерттеулерді қолдана білу» дағдысына ерекше мән берсе (42,5 % көрсеткішпен ең үлкен пайызға ие болды), «Парасат АЖ», «Амангелді Иманов» жалпы орта мектептерінің оқытушылары «Өзгеге білім бере алу қабілетін» маңызды дағды ретінде белгіленген. Тағы басқа дағдылар бойынша нәтиже төмендегідей. (1-сурет)

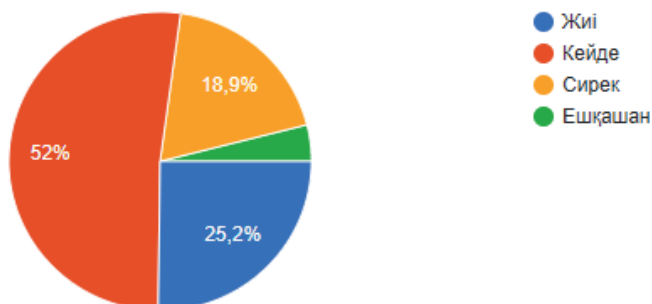
1-сурет. Педагогикалық қызметтің сәтті болуы үшін маңызға ие дағдылар

Нәтижелер көрсеткендей, дағдылардың қалыптасуында тәжірибе маңызды рөл атқарады. Себебі, 4 жылдан көп тәжірибесі бар оқытушылар зерттеу әдістерін қолдану арқылы ақпаратты іздеу және талдау, алған білімін тәжірибеге енгізу, сыни ойлау дағдыларын дамытуда айтарлықтай жетістіктерге жеткен.

Оған қоса, зерттеуге негізделген оқыту жоғары оқу орны қызметкерлерінен гөрі орта буындағы білім беру мекемелері қызметкерлерінің көбірек қызығушылығын тудыртқанын тұжырымдауға болады. Өйткені, жоғары мектеп оқытушылары үшін зерттеуге негізделген оқыту шартты түрде қалыпты құбылыс болса, жалпы орта мектептерде бұл мәселе анағұрлым өзекті және оның қолданыс аясын кеңейту бағытында жұмысты көбірек қажет ететіндігін түсінуге болады.

Сауалнама барысында «Зерттеуге негізделген оқыту» ұғымымен респонденттердің 60,6 %-ы оқытудың осы түрінен жалпы хабарының бар екенін атап өтсе, 19,7 % өте жақсы таныс екендігін, 14,2% естігенімен қызығушылық танытпағанын, 5,5% мүлдем таныс емес екендігін көрсеткен. Тиісінше, «зерттеуге негізделген оқыту» ұғымы әле де түсіндіруді қажет ететіндігіндігі байқалып тұр, өйткені сауалнама респонденттерінің 60,6 % бұл ұғымнан жалпы хабарының бар екенін белгілеуі дәл осы пайыздық көрсеткіштің бұл әдісті мүлдем қолданбағанын білдіреді. Әрине, бұл білім беру саласы, деңгейі үшін мәселе екендігін аңғартып тұр.

2-суретте оқытудың осы әдісін білім беру үдерісінде пайдалану жиілігінің үлес салмағы берілген. Диаграммадан зерттеуге негізделген оқытудың білім беру мекемелерінде пайдалану жиілігі жалпы әдістердің ішінде $\frac{1}{4}$ бөлігін немесе 25,2% құрайтыны анықталған.

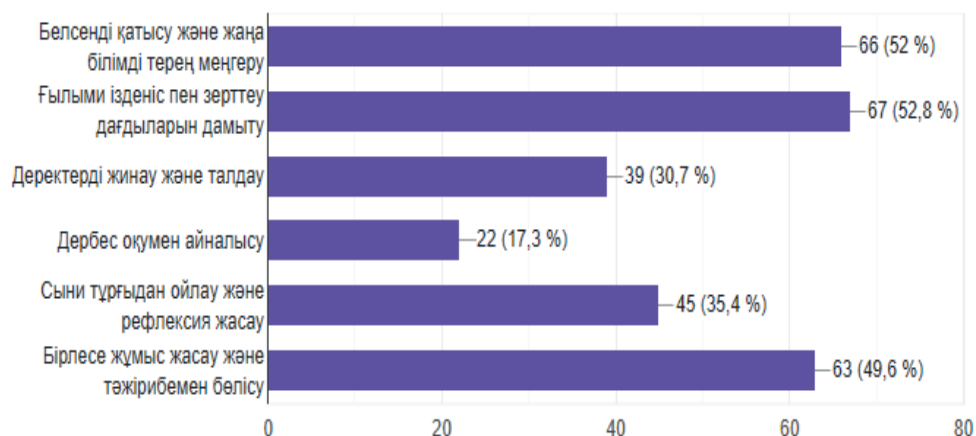

2-сурет. Зерттеуге негізделген оқытуды білім беру үдерісінде пайдалану жиілігі

Қазіргі цифрландыру және жасанды интеллект (ЖИ) дәуірінде білім алушылардың ойланбай, өздігінен шешім шығаруға тоқсауыл болып жатқан ЖИ құралдарына қарсы әрекет ретінде оқытушылардың зерттеуге негізделген оқытуды қолдануды тоқтатпауы үлкен маңызға ие. Алайда, жоғарыда көрсетілгендей (2-сурет) қолданыс іс-жүзінде «кейде» ғана орын алып отыр. Бұдан оқытушылардың білім беру мазмұнына сәйкес зерттеуге негізделген оқыту талабы болғанымен, ол талап жеткілікті түрде іске аспай тұр деген қорытынды шығаруға болады. Атап өтетін жәйт, сауалнама респонденттерінің зерттеуге негізделген оқытуды жиі қолданбағанымен, оның жалпы білім алушының бойында қалыптасуы тиіс ең маңызды дағдыларының бірі «үздіксіз білім алу» мен «жұмсақ дағдылардың» дамуында рөлі ерекше екенімен келісуі зерттеуге негізделген оқытудың дәл қазір қаншалықты өзекті екендігін білдіреді.

Зерттеуге негізделген оқытуды пайдалану білім беру үдерісінде өте маңызды деп санайтындар көрсеткіші 32,3%, жалпы маңызды екеніне сенетіндердің үлесі 61,4%, ал айтарлықтай маңызды емес және маңызы жоқ деп есептейтіндердің пайызы тиісінше 5,5 және 0,8 болды. Дегенмен, зерттеу нәтижелері оқытудың осы түрінің болашақ мамандар үшін маңызды болғанымен, зерттеу дағдыларының оқытушылық мансапта белгілі жетістіктерге жету жолында шешуші рөл атқаратындығына айтарлықтай сенбейтіндігі, оған уақыт шығынын жасаудың қажетсіз деп есептейтіндігі көрінеді.

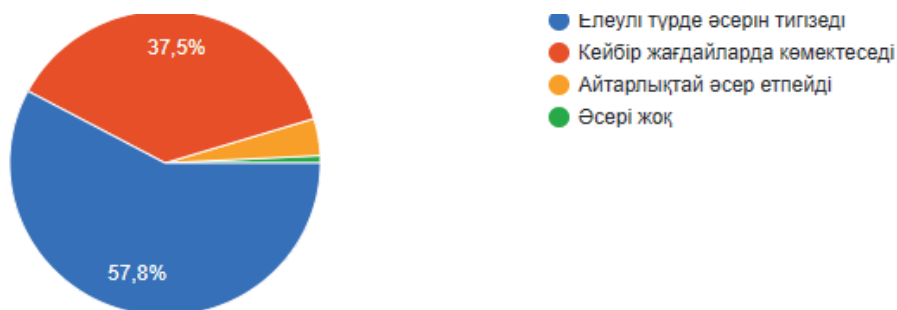
Оқытудың осы әдісінің артықшылықтары бойынша көрсеткіш төмендегідей (3-сурет).

3-сурет. Зерттеуге негізделген оқытудың артықшылықтары

Сауалнама нәтижелері сауалнама қатысушыларының дені зерттеуге негізделген оқытудың артықшылықтарын мойындайтынын, тіптен бір қатысушының бірден бірнеше артықшылығын белгілеуі, оқытудың осы түрінің расында да өз деңгейінде қолданылса, сапалы маманның қалыптасуына айтарлықтай үлес қосатынын дәлелдеп отыр.

Сондай-ақ, оқытудың осы әдісінің білім алушылардың үздіксіз білім алу (life long learning) дағдыларын дамытуға әсерін анықтау нәтижелері респонденттердің басым бөлігінің, яғни 57,8% елеулі әсері бар, ал небәрі 0,8% әсері жоқ екендігімен келіскендігін көрсетеді. (4-сурет)

4-сурет. Зерттеуге негізделген оқытудың білім алушылардың үздіксіз білім алу (life long learning) дағдыларын дамытуға әсері

Үздіксіз білім алу (life long learning) дағдыларын дамытудағы, диаграмма көрсеткендей, мұндай арақатынас оқытушылардың көп бөлігінің зерттеуге негізделген оқытуға деген көзқарасының оң екендігін аңғартады. Өйткені, «... ғылыми зерттеулерге негізделген білім ғылыми кадрлардың көбеюін қолдауға және жаңа ғалымдарды тәрбиелеуге емес, жоғары білімі бар ғылыми сауатты ұрпақтарды даярлауға бағытталған» (Koltay & Karvalics, 2023 b: 308).

Атап өтетін жайт, зерттеуге негізделген оқытудың үздіксіз білім алу дағдыларын дамытудағы рөлі мен маңызына қатысты өте жоғары баға берілген. Осы арқылы зерттеуге негізделген оқыту мен үздіксіз білім алу үнемі бірге бір бірін толықтыра жүретін ұғымдар екенін түсінуге болады. Осы орайда, өмір бойы (үздіксіз) зерттеуді екі ұғымның интеграциясы ретінде алатын болсақ, өмір бойы зерттеу - студенттің өз бойына сіңірген зерттеу дағдылары мен академиялық нәтижесін оқу орнын аяқтағаннан кейінгі өмірде қолданатын орнықты тәсілге айналдыруы.

Қорытынды. Зерттеудің шектеуі - зерттелген мекемелер тек бір географиялық аймақта орналасқан, сол себепті атқарылған жұмыс нәтижелері елдегі зерттеуге негізделген оқытудың мәртебесі мен оның үздіксіз білім алуға әсерін толыққанды көрсете алмайды. Сондықтан, зерттеудің келесі кезеңдерінде зерттеу географиясын ұлғайтып, Қазақстанның өзге өңірлеріндегі жағдаймен салыстыру немесе зерттеуге негізделген оқыту әдістерінің сапасына талдау жасау, олардың оқытушылардың кәсіби дамуына әсерін зерттеу тақырып аясындағы мәселенің оңтайлы шешімін табуға жол ашуы мүмкін.

Жаһандық интеграцияның қатысушысы болу, әрине, жоғары оқу орнының Болон процесінің, QR рейтингінің шарттарына сәйкес оқу бағдарламаларын үйлестіруді, тіпті менталитетке тиісті өзгерістер енгізуді талап ететіні белгілі. Және де, дәл осы зерттеуге негізделген оқыту білім беру үдерісіне тың

өзгерістер алып келетіндігін, ол өзгерістердің еліміздің ғылыми техникалық әлеуетін көтеріп әлемдік деңгейде ғылымды коммерцияландыруға қабілеті мол, қатты, жұмсақ дағдылармен қатар үздіксіз зерттеушілік білім алу қабілеті қалыптасқан бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыратындығына сенім мол. Әрине, мұның өзі алдымызға үлкен мақсаттар мен міндеттер қойып, нақты шаралар мен нық қадамдарды талап етеді.

Әдебиеттер

Smith K., & Flores M.A. (2019) Teacher educators as teachers and as researchers. *European Journal of Teacher Education*, 42 (4). — P. 429-432. <https://doi.org/10.1080/02619768.2019.1648972>

«Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 248 қаулысы. [электр. ресурсы] — URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000248>

Elliot Seif (2021) Research Based Learning: a Lifelong Learning Necessity [электрон. ресурсы]. <https://www.solutiontree.com/blog/research-based-learning-a-lifelong-learning-necessity>

Holt John (1989) Learning all the time. ISBN 10: 020112095X / ISBN 13: 9780201120950, Published by Hachette Books, 1989 https://www.academia.edu/8661039/learning_all_the_time

Yaffe Philip (2022) Workings of science: Is science limited to the sciences? *Ubiquity* (22) 3: 1–11 <http://doi.org/10.1145/3512334>

Francis Matthew (2012) Children are not “natural” scientists. <https://galileospendulum.org/2012/11/15/children-are-not-natural-scientists>.

Shanahan, Marie-Claire (2011) Students don't lose their ability to think scientifically. <https://mcshanahan.wordpress.com/2011/09/22/students-dont-lose-their-ability-to-think-scientifically>

Himelhoch, Seth, Sarah Edwards, Mark Ehrenreich, and Philip Luber (2015) Teaching lifelong research skills in residency: Implementation and outcome of a systematic review and meta-analysis course. *Journal of Graduate Medical Education* 7 (3): 445–50. <https://doi.org/10.4300/jgme-d-14-00505.1>

Lindsey Robert V., Jeffery D. Shroyer, and Michael C. Mozer (2014) Improving students' long-term knowledge retention through personalized review. *Psychological Science* (25) 3: 639–47. <http://doi.org/10.1177/0956797613504302>.

Dekker H., Walsarie-Wolff S. (2016) Re-inventing Research-Based Teaching and Learning, Conference: European University Association: European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching: Consortium meeting in Brussels on 5 December 2016, Centre for Education and Learning (CEL)

A.S. Kenebayeva. (2020) Research-Oriented Teaching in Hospitality and Tourism Marketing: Critical Reflections on Practice. Педагогикалық ғылымдар сериясы. — №3 (64). — P. 4-11 <https://doi.org/10.26577/JES.2020.v64.i3.01>

Шегенова З. К., Сламбекова Т. С. (2020) Қазіргі білім беру жағдайында орта мектепте тарихты оқытудың әдістемелік ерекшеліктері, <https://doi.org/10.48371/PEDS.2024.74.3.030>

Tibor Koltay and László Z. Karvalics (2023), Research-Based Education, Handbook Transdisciplinary Learning, 310, <https://doi.org/10.1515/9783839463475-032>.

Jannette Collins (2009) Lifelong Learning in the 21st Century and Beyond [Published Online]. <https://doi.org/10.1148/rg.292085179>

Tibor Koltay and László Z. Karvalics (2023), Research-Based Education, Handbook Transdisciplinary Learning. — 308 p. <https://doi.org/10.1515/9783839463475-032>.

References

Smith K., & Flores M.A. (2019) Teacher educators as teachers and as researchers. *European Journal of Teacher Education*, 42 (4). — P. 429-432. <https://doi.org/10.1080/02619768.2019.1648972> (in English)

«Qazaqstan Respublikasynda joǵary bılımdı jáne ǵylymdy damytudyń 2023-2029 jyldarǵa arnalǵan tūjyrymdamasyn bekıtu turaly» Qazaqstan Respublikasy Ūkimetiniń 2023 jylǵy 28 nauryздаǵy № 248 qaulysy [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated March 28, 2023 No. 248 «On approval of the concept for the development of higher education and science in the Republic of Kazakhstan for 2023-2029»]. [elektron. resurs] — URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000248> (in Kazakh)

Elliot Seif (2021) Research Based Learning: a Lifelong Learning Necessity [электрон. ресурс]. <https://www.solutiontree.com/blog/research-based-learning-a-lifelong-learning-necessity> (in English)

Holt John (1989) Learning all the time. ISBN 10: 020112095X / ISBN 13: 9780201120950, Published by Hachette Books, 1989 https://www.academia.edu/8661039/learning_all_the_time (in English)

Yaffe Philip (2022) Workings of science: Is science limited to the sciences? Ubiquity (22) 3: 1–11 <http://doi.org/10.1145/3512334> (in English)

Francis Matthew (2012) Children are not “natural” scientists. <https://galileospendum.org/2012/11/15/children-are-not-natural-scientists> (in English)

Shanahan, Marie-Claire (2011) Students don't lose their ability to think scientifically. <https://mcschanahan.wordpress.com/2011/09/22/students-dont-lose-their-ability-to-think-scientifically> (in English)

Himelhoch, Seth, Sarah Edwards, Mark Ehrenreich, and Philip Luber (2015) Teaching lifelong research skills in residency: Implementation and outcome of a systematic review and meta-analysis course. Journal of Graduate Medical Education 7 (3): 445–50. <https://doi.org/10.4300/jgme-d-14-00505.1> (in English)

Lindsey Robert V., Jeffery D. Shroyer, and Michael C. Mozer (2014) Improving students' long-term knowledge retention through personalized review. Psychological Science (25) 3: 639–47. <http://doi.org/10.1177/0956797613504302> (in English)

Dekker H., Walsarie-Wolff S. (2016) Re-inventing Research-Based Teaching and Learning, Conference: European University Association: European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching: Consortium meeting in Brussels on 5 December 2016, Centre for Education and Learning (CEL) (in English)

A.S. Kenebayeva (2020) Research-Oriented Teaching in Hospitality and Tourism Marketing: Critical Reflections on Practice. Pedagogical Sciences. — No.3 (64). — P. 4-11 <https://doi.org/10.26577/JES.2020.v64.i3.01> (in English)

Şegenova Z.K., Slambekova T.S. (2020) Qazırǵı bılım beru jaǵdaiynda orta mektepte tarihty oqytudyń ádistemelik erekшелikleri [Methodological features of teaching history in high school in modern educational conditions], <https://doi.org/10.48371/PEDS.2024.74.3.030> (in Kazakh)

Tibor Koltay and László Z. Karvalics (2023), Research-Based Education, Handbook Transdisciplinary Learning, 310, <https://doi.org/10.1515/9783839463475-032> (in English)

Jannette Collins (2009) Lifelong Learning in the 21st Century and Beyond [Published Online]. <https://doi.org/10.1148/rg.292085179> (in English)

Tibor Koltay and László Z. Karvalics (2023), Research-Based Education, Handbook Transdisciplinary Learning. — 308 p. <https://doi.org/10.1515/9783839463475-032> (in English)

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the Central Asian Academic Research Center LLP

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the journals of the Central Asian Academic Research Center LLP implies that the described work has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The Central Asian Academic Research Center LLP follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the Cross Check originality detection service <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/ or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the Central Asian Academic Research Center LLP.

The Editorial Board of the Central Asian Academic Research Center LLP will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Ответственный редактор **А. Ботанкызы**

Редакторы: **Д.С. Аленов, Т. Апендиев**

Верстка на компьютере: **Г.Д. Жадырановой**

Подписано в печать 31.12.2025.

46,0 п.л. Заказ 6.